УДК 808.3 – 55

ПРОДУКУВАННЯ ЖІНОЧИХ ВІДПОВІДНИКІВ НА -ИЦ-Я ДО АҐЕНТИВНИХ НАЙМЕНУВАНЬ ОСІБ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Семенюк С.П., к.філол. н., ст. викладач

Запорізький юридичний інститут

У мовознавчій літературі існує думка про походження форманта *-иц-я* з давнього -*Ī К Ā. За припущенням дослідників, -іса виник на праслов'янському ґрунті в результаті нашарування структурного форманта -ка на жіночі номінативи з кінцевим -Ī-, що виходили з ужитку, наприклад: *Vl'či > vl'či-ka > vl'č-іса, *děvi > děvi-ka > děv-ica [1, 291; 2, 99; 3, I,581].

У всіх слов'янських мовах давнього дописемного періоду за допомогою суфікса *-иц-а* активно утворювались здрібнілі іменники, що називали осіб чи самок жіночого роду, наприклад: děviса > děva "дівчина", mъšiса > mъcha "комар", pъtiса > pъta [3, 617]. Пам'ятки XI – XII ст. досить широко фіксують паралельне використання зменшувальних форм на *-иц-а* та *-к-а* [4, 8-9]. За висновками І.І.Ковалика, колишня загальнослов'янська функція суфікса *-иц-а* – творення демінутивів закріпилася лише за південнослов'янськими мовами, у західно- і східнослов'янських мовах він поступився місцем перед демінутивами із суфіксом *-к-а* [5, 56]. На українському ґрунті утворення із суфіксом *-иц-я* набули значного поширення, хоча, на думку дослідників, серед східнослов'янських мов в українській вони далеко менш знані, ніж у білоруській і, особливо, російській [6, 121].

Кореляти на *-иц-я* до аґентивних найменувань осіб чоловічого роду зрідка проникають у писемні пам'ятки середньоукраїнської мови першої половини XVII ст., наприклад: бесѣдница > бесѣдникъ [7, II, 81], волшебница > волшебникъ [Там же, IV, 217].

Такі фемінітиви поряд з формантом *-иц-я* деривують і його похідні *-ниц-я*, *-чиц-я*, *-щиц-я*. На думку дослідників, ці похідні суфікси формуються на базі форманта *-иц-я*, який "часто безпосередньо приєднується до відповідних утворень чоловічого роду, внаслідок чого сам суфікс стає складеним: *-чиця, -щиця*…" [6, 120]. С.П. Бевзенко зазначає, що з другої половини XVII ст. іменники з такими формантами починають засвоюватися українською мовою з російської, а "відчутного поширення набирають… після революції…" [Там же, 112].

Невелика група корелятів на *-иц-я* (*-ниц-я*, *-чиц-я*, *-щиц-я*) до аґентивних назв осіб чоловічого роду мотивується повними основами співвідносних іменників, наприклад: *спорядитель – спорядительница*[1] (Б.–Н., 337); *шинькар – шинькарица* (О., II, 127); *врач – врачица* (Чаб., I, 204) та деякі інші. Частіше зазначені деривати творяться від усічених основ. У процесі модифікації відсікається морф *-ик* (у більшості випадків), наприклад: *келійник – келійница* (Писк., 104); *полільник – полільница* (Гр., III, 284); *проектувальник – проектувальница* (ТС, 420) тощо.

Жіночі відповідники на *-иц-я* до назв осіб чоловічого роду за сталим чи тимчасовим заняттям або за професією в обстежених пам'ятках кінця XVIII – початку XIX ст. не поширені. Так, в "Енеїді" І.П. Котляревського їх зафіксовано – 4: "*Тут ще наїзница скакала І військо немале вела, Собою всіх людей лякала…"* (Котл., 127); "*Живе на острові цариця Цірцея, люта чарівниця"* (97); "*Були і світські, і черниці…"* (82). Граматика О.Павловського містить два утворення на *-иц-я*: *крамарщыця* (Павл., 41), *свідчыця* (57) від *свідка*. Чисельність їх дещо зростає в середині XIX ст. "Словник української мови" П.Білецького–Носенка реєструє 10 таких номінацій, більшість з яких (9 назв) не трапляється в обстежених джерелах попереднього періоду, наприклад: *бражниця* (Б.–Н., 60) від *бражник* "хто продає брагу", *кумедійщиця* (200) від *кумедійщик* "актор, який грає комедійні ролі", *складчиця* (330) від *складчик* "письменник", *смажниця* (333) від *смажник* "хто смажить і пече", *танечниця* (349) від *танечник* "танцівник" тощо.

У пам'ятках другої половини XIX ст. реєструється чимала кількість корелятів від цього типу чоловічих назв. Так "Словник…" Ф.Пискунова містить 35 найменувань зазначеного типу, серед яких 63% номінацій фіксується вперше, наприклад: *бакалійщиця* (Писк., 10), *віршниця* (39) від *віршник* "поет",

[1] Див. список скорочень використаних джерел

замовщиця (83) *замовщик* “знахар”, *комонниця* (111) від *комонник* “вершник”, *міховниця* (137) від *міховник*, *овчарниця* (162), *спорудниця* (246) від *спорудник* “будівник” та ін. “Словник української мови” Я.Ф. Головацького фіксує 5 назв осіб жіночої статі цієї групи, причому всі вони не траплялися в пам'ятках попередніх періодів, наприклад: *вязѣльниця* (Голов., 467), *гарфниця* (474) від *гарфник* “арфіст”, *громадѣльниця* (493) від *громадѣльник* “хто складає сіно в копи граблями”, *жниця* (544–546), *очкурниця* (416). Значна кількість фемінітивів зазначеного типу вперше засвідчується, за нашими спостереженнями, в “Малорусско-немецкому словарі” Є.Желехівського і С.Недільського, наприклад: *повістниця* (Ж., II, 669), *провідниця* (776), *радниця* (794), *рійниця* (807) від *рійник* “розхідник”, *ріпниця* (808) та под. Чисельність таких іменників з модифікаційним значенням жіночої статі поступово збільшується і в кінці XIX – на початку XX ст. У поетичних творах І.Франка нараховується 17 таких утворень, поміж яких 15 назв не фіксується в обстежених джерелах попередніх періодів, наприклад: *вартівниця* (ЛексФр., 24), *зарібниця* (80), *охотниця* (158), *провісниця* (196), *розсадниця* (211), *ученица* (246), *фельдшериця* (247) тощо. “Словарь української мови” за ред. Б.Грінченка містить 77 дериватів (33% від загальної кількості номінацій на *-иц-я*), з-серед них – 62 утворення трапляються вперше, наприклад: *борщівниця* (Гр., I, 89) від *борщівник* “любитель борщу”, *віршувальниця* (241), *грубниця* (331), *дробинниця* (446) від *дробинник* “хто доглядає домашню птицю”, *заклинальниця* (II, 49), *калашниця* (210) від *калашник* “хто пече калачі”, *картівниця* (223), *лазниця* (341) від *лазник* “хто працює в лазні”, *мазальниця* (396), *начальниця* (532), *письменниця* (III, 154), *ріпниця* (IV, 24), *сапальниця* (102), *табачниця* (241), *ходільниця* (417), *шепотильниця* (492) від *шепотильник* “дрібний базарний торговець”, *ягідниця* (535) від *ягідник* “хто збирає ягоди” тощо. Деякі з цих назв уживаються лише в говорах української мови, кілька найменувань, які також функціонують на діалектному рівні, фіксується в працях І.Верхратського: *тютюнниця* (СЮ, 72); *гусельниця* (ГовБат., 260), *щедрівниця* (304). “Русско-украінский словарь” М.Уманця і А.Спілки подає 120 корелятів жіночого роду цієї групи, більшість з яких (71 назва) в обстежених джерелах попередніх періодів не реєструється, наприклад: *білильниця* (УміСп., 75), *вибойщиця* (461), *видавниця* (313), *герцьовниця* (511), *городниця* (562), *красильниця* (378), *мандрівниця* (841), *місїльниця* (464), *наклейниця* (481), *оповісниця* (812), *панчошниця* (1109), *розпорядниця* (880), *садовниця* (906), *справниця* (330), *телятниця* (626), *художниця* (1092), *цигарниця* (623), *чиновниця* (1105), *щепільниця* (779) та ін. В “Українсько-російському словнику” В.Дубровського серед 41 дериватів зазначеного типу 17 назв не трапляються в обстежених джерелах попередніх періодів, наприклад: *відповідниця* (Дубр., 57), *дослідниця* (88), *запобіжниця* (103), *передплатниця* (183), *шпарґальниця* (311) від *шпарґальник* “хто збирає макулатуру” тощо, а в “Словнику української мови” Д.Яворницького – 7 корелятів жіночого роду фіксується вперше, причому всі вони функціонують у говірках Нижньої Наддніпрянщини, наприклад: *бесідниця* (Яв., 30), *братчиця* (50) від *братчик* “учасник у чоловічому братстві”, *вимітальниця* (89), *ґолдуниця* (173) від *ґолдун* “чарівник”, *зодягальниця* (310) та под.

У 20–30-х роках XX ст. відзначається висока продуктивність модифікації суфіксом *-иц-я* назв осіб чоловічої статі за сталим чи тимчасовим заняттям або за професією, що зумовлене стрімким розвитком науково-технічного прогресу та зміною статусу й ролі жінки в суспільстві. Так, “Російсько-український словник” за ред. А.Кримського містить 337 найменувань такого типу, більшість з яких (67%) в обстежених джерелах попередніх періодів не траплялися, наприклад: *буфетниця* (Крим., I, 47), *віяльниця* (68), *ґлянсувальниця* (III, 388), *дачниця* (I, 200), *зимувальниця* (II, 121), *книжниця* (276), *листувальниця* (329), *перлівниця* (I, 281), *страхувальниця* (II, 89), *фарбівниця* (350), *чинниця* (I, 207) від *чинник* “діяч”, *яточниця* (9). У цей період досить поширені назви зазначеної групи, які функціонують в уснорозмовному (часто говірковому) мовленні, наприклад: *асекураційниця* /гал./ (Крим., II, 89) від *асекураційник* “страхувальник”, *бюровниця* (312), *замишляниця* (95), *кальофонниця* (239) від *кальофонник* “каніфольник”, *справниця* (199), *тиженниця* (III, 362), *ханниця* (III, 313) від *ханник* “пічкур” та ін. “Практичний словник виробничої термінології” реєструє 46 номінацій, серед яких 33% – вузькоспеціальні назви і фіксуються вперше, наприклад: *апретурниця* (Ш., 4), *банкаброшниця* (5), *обмазувальниця* (54), *пропарювальниця* (19), *розмотниця* /текст./ (79), *сполiскувальниця* (90), *торфівниця* (96), *шнурівниця* (108) тощо.

В обстежених джерелах середини XX ст., особливо, як відзначають дослідники, “в повоєнні роки, внаслідок інтенсивного розвитку народного господарства” [8, 83] число жіночих відповідників до розгляданих найменувань осіб чоловічого роду продовжує поступово зростати. “Українсько-російський словник” за ред. І.Кириченка з-серед 996 дериватів, модифікованих суфіксом *-иц-я*, реєструє 640 корелятів (64%) від співвідносних агентивних назв осіб чоловічого роду, наприклад: *багатоверстатниця* (Кирич., I, 24), *виробничниця* (184), *гравірувальниця* (357), *давильниця* (387), *заочниця* (II, 81), *кахельниця* (318), *клеймувальниця* (339), *лампівниця* (429), *морозивниця* (543), *навідниця* (568), *оббивальниця* (III, 2), *полярниця* (IV, 104), *рафінувальниця* (V, 19), *рибниця* (47), *сандружинниця* (260), *табельниця* (VI, 1), *утильниця* (243), *фізкультурниця* (283), *чистильниця* (436), *шифрувальниця* (496) та багато ін. З них – 11 назв, що становить 1.4% від загальної кількості дериватів, функціонують, як свідчать словники, в уснорозмовному мовленні, наприклад: *балетниця* /розм./ (Кирич., I, 31), *баляндрасниця* /розм./ (32), *керосінниця* /розм./ (II, 325), *політпросвітниця* /розм./ (IV, 93), *посланниця* /розм./ (230), *собачниця* /розм./ (V, 410), *фельдшериця* /розм./ (VI, 278) тощо, а 3 номінації (0.5%) – в говірках української мови:

напрасниця /діал./ (Кирич., II, 637), *полільниця* /діал./ (IV, 90), *смітниця* /діал./ (V, 391). Серед корелятів жіночого роду до назв осіб чоловічої статі за професією виділяються 230 найменувань (36%), що використовуються лише в певній галузі виробництва, наприклад: *арматурниця* (Кирич., I, 17), *вагранниця* /мет./ (I, 108), *вижлиця* /мисл./ (148), *викатниця* /гірн./ (152), *відбивальниця* /поліг./ (116), *забійниця* /гірн./ (II, 8), *заразниця* /мед./ (110), *зйомниця* /геод./ (228), *меблювальниця* (497), *мюльниця* /текст./ (555), *позикодавниця* /юр./ (IV, 46), *рекуператорниця* /техн./ (V, 35), *ремізниця* /текст./ (36), *сельфакторниця* /текст./ (287), *солодильниця* /харч./ (416) та ін. Джерела української мови цього періоду продовжують фіксувати збільшення кількості назв вузькоспеціальних професій, що ними оволодівають жінки. "Російсько-український технічний словник" містить 250 таких номінацій, з яких значна кількість фіксується вперше, наприклад: *аерографниця* (ТС, 18), *болторізальниця* (30), *вулканізаторниця* (65), *галунниця* (84), *дубільниця* (123), *емалювальниця* (642), *золотильниця* (153), *кислотувальниця* /текст./ (183), *крапівниця* (200), *лакувальниця* (209), *малахітниця* (223), *насікальниця* (267), *основщиця* (310), *проектувальниця* (420), *резонаторниця* (466), *смолильниця* (512), *трамвайниця* (569), *холодильщиця* (610), *чемоданниця* (618), *штрихувальниця* (613), *щетинниця* (633) та багато ін.

У другій половині XX ст. деривати зазначеного типу продовжують активно функціонувати в українській мові, проте обстежені джерела фіксують зменшення їх чисельності. Так, "Словник української мови" в 11-ти томах містить 590 утворень жіночої статі, співвідносних назвам осіб чоловічого роду за сталим чи тимчасовим заняттям або за професією. Поряд з цим зростає кількість назв, які обслуговують уснорозмовне мовлення (32 деривати), наприклад: *вечірниця* /розм./ (СУМ, I, 344), *двоєчниця* /розм./ (II, 221), *зривниця* /розм./ (III, 703), *красильниця* /розм./ (IV, 326), *нюхальниця* /розм./ (V, 468), *огородниця* /розм./ (620), *позашкільниця* /розм./ (VI, 802) тощо. Діалектні словники XX ст. теж реєструють чимало дериватів зазначеного типу. Досить поширені такі утворення в бойківських, нижньонаддніпрянських говірках та на території Полісся, наприклад: *бавинниця* (О., I, 38), *похатниця* (II, 127) від *похатник* "хто любить ходити по хатах", *шинькариця* (382); *вербовщиця* (Чаб., I, 134), *врачиця* (204), *защитниця* (II, 87) від *защитник* "адвокат", *містовщиця* (287), *носильщиця* (369), *прицепщиця* (III, 278), *столовщиця* (IV, 106), *трусятниця* (137) (*трус* "кріль", *трусятник* "хто розводить кролів"), *учотчиця* (183), *школьниця* (238); *гребальніця* (Ник., 192–193) від *гребальнік* "чоловік, який гребе сіно», *копальниця* (200–201) від *копальник* "хто обробляє просапні культури сапою", *сапальниця* (200–201); *переговорщиця* (Лис., 156) від *переговорщик* "перекладач", *прикажчиця* (173) від *прикажчик* "продавець у магазині". Менше найменувань цієї групи фіксується в галицько-буковинських говорах, степових говірках (Одеська обл.) та на південно-східній Полтавщині, наприклад: *мастілниця* (БукГов., V, 61) від *мастілник* "штукатур"; *баїльниця* (Гуц., 129) від *баїльник* "знахар", *байбірниця* (130) від *байбірник* "знахар"; *в'язільниця* (Мельн., 76), *полільниця* (97), *сапальниця* (Там же), *шарувільниця* (Там же); *колдовниця* (Сизько, 44), *колдунниця* (39).

Серед іменників зазначеного типу виділяються в окрему невелику групу фемінітиви співвідносні з чоловічими назвами осіб за способом дії, наприклад: *поденниця* (УміСп., 681), *поденщиця* (681); *вигадниця* (Дубр., 38) від *вигадник* "винахідник"; *винахідниця* (Крим., II, 169), *політниця* (III, 342) від *політник* "хто найнятий на літні роботи", *привідниця* (II, 169) від *призвідник* "винахідник"; *відмінниця* (Кирич., I, 238), *заочниця* (II, 89), *сезонниця* (V, 283); *багатоверстатниця* (СУМ, I, 80), *штучниця* (XI, 554) від *штучник* "виготовляє несерійні вироби" та ін.

Протягом усіх періодів розвитку нової української мови кореляти, які творяться від чоловічих найменувань осіб за сталим чи тимчасовим заняттям або за професією використовуються в усіх функціональних стилях, наприклад: *"Прямо тобі як та <u>сластьонниця</u> сластьони пече, так він свої утвори вивертає…"* (П.Мирний, II, 98); *"Їм [колгоспницям], звичайно, і на думку не спадає, що <u>заступниця</u> міністра з невідомих причин почуває себе трохи ніяково перед ними і навіть соромиться…"* (О.Довженко, 500); *"Так ось яка вона, їхня Майя Іванівна! Вже кілька місяців учителює в дев'ятій школі, однак про те, що вона колишня <u>підпільниця</u> ніхто не знав"* (П.Ребро, 3); *"Такий поворот стався через те, що <u>фельдшериця</u> відмовилась електризувати, а пацієнтки рішуче домагаються, щоб була їм лікарка"* (Л.Українка, XII, 242); *"…біля другої батареї під вікном спить хлопець – син <u>уборщиці"</u>* (П.Тичина, XII, 20); *"У школі грошей і книжокъ доволі, доволі й <u>учениць</u>: записано 150"* (Основа, 1862, №2, 52); *"Відома наша <u>письменниця</u> М.Загірня переклала на українську мову роман К.Француза "Боротьба за право""* (Дніпр.хв., 1913, №1, 29); *"Закінчила школу ФЗН і приїхала на Дніпробуд з Кіровської області <u>арматурниця</u> Шура Чуракова"* (Дніпро, 1947, №3, 104); *"Коли створюється група й обирає собі назву, її <u>учасниці</u> відчувають, ніби вони віднайшли свою ідентичність"* (Кур.Юн., 1995, №11, 14); *"Найцікавіші гадки доховуютця поміж нашимъ людомъ про <u>чарівниці</u> и відьми, що одбирають молоко коровамъ"* (Правда, 1868, ч.3, 29);"*Коли суд встановлює, що <u>позовниця</u> зловмисно вчинила позов проти неналежного винуватця, то суд, щоб оборонити інтереси дитини, повинен притягти до цивільної відповідальности справжнього батька дитини, навіть коли мати не має згоди на це"* (Черв.право, 1928, №1, 51); "*Оригінальний жест руки, що тримають квіти біля плеча, і нахил голови, немовби зверненої до невидимого співрозмовника, становлять основу композиційного вирішення портрета народної <u>художниці</u> Катерини Білокур (1972)"* (В.Афанасьєв, 116); "*<u>Письменниця</u> [О.Ю. Кобилянська] захоплено*

зустріла звільнення Пн. Буковини Рад. Армією і радісно вітала возз'єднання її в єдиній Укр-ій Рад. державі" (УРЕ, V, 244); "*Постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету й Ради Народних Комісарів УРСР з 11 січня 1928 р. "Про святкові дні, присвячені річниці жовтневої революції, та про окремі дні відпочинку", узаконень УРСР про умови вживання допоміжної найманої праці в селянських господарствах, про умови праці домових робітників – (робітниць)…"* (Черв.право, 1928, №4, 206) тощо. Поряд з цим, в офіційно-діловому та, певною мірою, в науковому і публіцистичному стилях для називання осіб жіночої статі використовуються іменники чоловічого роду, а стать визначається з контексту, наприклад: "*Заступник директора технікуму з навчальної роботи О.В. Щербина вказала на основні недоліки в роботі предметної комісії суспільних дисциплін"* (Із протоколу); "*Науковий співробітник музею Л.І. Земська повідомила, що вчитель у своїй роботі може користовуватися неопублікованими листами, які зберігаються у фондах музею…"* (УМЛШ, 1990, №2, 93) та ін.

Таким чином, у всі періоди розвитку нової української мови традиційно суфікс *-иц-я* та його похідні *-ниц-я, -чиц-я, -щиц-я* продукують значну частину корелятів до найменувань осіб за сталим чи тимчасовим заняттям або за професією. Словотвірною базою для творення фемінітивів згаданого типу слугують головним чином усічені основи співвідносних іменників як слов'янського походження, так й іномовні. Особливо інтенсифікується деривaційний процес у середині XX ст., що було зумовлено екстралінгвістичними чинниками. На кожному етапі розвитку нової української мови жіночі відповідники на *-иц-я* до аґентивних назв осіб чоловічої статі виявлені в усіх існуючих функціональних стилях. Причому такі фемінітиви більше поширені в публіцистичному, епістолярному стилях, у мові художніх творів, уснорозмовному мовленні та говірках. Дещо менше найменувань згаданого словотвірного типу трапляється в науковому й офіційно-діловому стилях.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

В.Афанасьев	Афанасьєв В.А. Українське радянське мистецтво. 1960–1980-х років. – К.: Мистецтво, 1984. – 224с.
Б.-Н.	Білецький–Носенко П. Словник української мови/ Підготував до видання В.В. Німчук. – К.: Наук.думка, 1966. – 424с.
БукГов.	Матеріали до словника Буковинських говірок: У 6 вип. / Ред. кол. К.Ф. Герман, К.М. Лук'янюк, В.А. Прокопенко. – Чернівці, 1971–1979.
ГовБат.	Верхратський І. Говір Батюків // Збірник фільольогічної секції наукового товариства ім. Шевченка у Львові. – 1912. – Т.15. – 306с.
Голов.	Словник української мови Я.Ф. Головацького // Науковий збірник музею української культури у Свиднику. – 1982. – №10. – С.311–612.
Гр.	Словарь української мови: В 4 т. / Зібран. ред. журн. "Киев. старина". Упорядкував, з дод. власн. матеріалу, Б.Грінченко. – К., 1907–1909.
Гуц.	Гуцульщина. Лінгвістичні етюди / АН України Ін-т суспільних наук. – К.: Наук. думка, 1991. – 308с.
Дніпро	Дніпро. Щомісячний літературно-художній та громадсько-політичний журнал Центрального Комітету ЛКСМУ. – 1947.
Дніпр.хв.	Дніпрові хвилі. Українська часопись. Виходить у Катеринославі двічі на місяць. – 1913.
О.Довженко	Довженко О. Кіноповісті. Оповідання. – К.: Наук. думка, 1986. – 710с.
Ж.	Малорусско-немецкий словарь / – Львів, 1886. – Т.2. – 1117 с.
Закр.	Закревський М. Словарь малороссійськихъ идіомовъ // Старосветскій бандуриста. – Москва, 1861. – Кн.3. – С.247–628.
Кирич.	Українсько-російський словник: У 6 т. / За заг.ред. І. Кириченка. – К.: Наук. думка, 1953–1963.
Котл.	Котляревський І.П. Твори. – К.: Дніпро, 1980. – 312с.
Крим.	Російсько-український словник: У 3 т. / Українська АН. Комісія для складання словника живої української мови / Голов. ред. А.Е. Кримський. – К.: Червоний шлях, 1924–1933.
Кур.Юн.	Кур'єр Юнеско. Україномовний журнал, видається під егідою Національної комісії України у справах Юнеско. – 1995.

ЛексКотл.	Бурячок А.А., Залашко А.Т., Ротач А.О., Северин Н.Д. Лексика п'єс та од І.П. Котляревського. – К.: Вид-во КДУ, 1974. – 54с.
Левч.	Опытъ русско-украинского словаря / Составил Мих. Левченко. – Кіевъ, 1879. – 190 с.
ЛексФр.	Лексика поетичних творів Івана Франка: Методичні вказівки з розвитку лексики / Укладачі: І.І. Ковалик, І.Й. Ощипко, Л.І. Полюга. – Львів: ЛГУ, 1990. – 264 с.
Лис.	Лисенко П.С. Словник поліських говорів. – К.: Наук. думка, 1974. – 260с.
Мельн.	Мельничук О.С. Словник специфічної лексики говірки села Писарівки (Кодимського району, Одеської обл.) // Лексикографічний бюлетень. – К.: Вид-во АН УРСР, 1952. – Вип.2. – С.67–98.
П.Мирний	Мирний П. Твори: У 2 т. – К.: Наук. думка, 1989.
Ник.	Никончук М.В. Сільськогосподарська лексика правобережного Полісся. – К.: Наук. думка, 1985. – 310с.
О.	Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок: У 2 ч. – К.: Наук. думка, 1984. – 495 с.
Основа	Основа. Южно-русскій литературно-ученый вѣстникъ. – Санкт-Петербургъ. – 1862.
Павл.	Павловскій А. Грамматика малороссійскаго нарѣчія. – Санкт-Петербургъ, 1818. – 116с.
Писк.	Словникъ: Живоі народнеі, письменноі і актовоі мови руськихъ югівщанъ Росіськоі і Австрійсько-Вендерськоі цесарії / Составил Фортунатъ Пискуновъ. – Кіевъ, 1882. – 310с.
Правда	Правда. Письмо наукове и литературне. – Львівъ. – 1868.
П.Ребро	Ребро П. Грім під Запоріжжям: Документальна повість. – Дніпропетровськ: Промінь, 1985. – 182с.
Сизько	Сизько А.Т. Словник діалектної лексики говірок сіл південно-східної Полтавщини. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1991. – 100с.
СМШ	Словник мови Шевченка: У 2 т./ Ред. кол.: Ващенко В.С., Дорошенко К.П. та ін. – К.: Наук. думка, 1964.
СУМ	Словник української мови: В 11 т. – К.: Наук. думка, 1970–1980.
СЮ	Верхратський И. Знадоби до словаря южноруского. – Львівъ, 1877. – 88с.
П.Тичина	Тичина П. Зібрання творів: У 12 т. – К.: Наук. думка, 1990.
ТС	Російсько-український технічний словник / Уклали: М.М. Матійко, О.М. Матійко, Н.С. Родзевич та ін. – К.: Держ. Вид-во техн. Літ. УРСР, 1961. – 648 с.
Л.Українка	Українка Леся. Твори: У 12 т. – К.: Наук. думка, 1975.
УміСп.	Уманецъ М. и Спилка А. Русско-украинскій словарь. – Берлін, 1924. – 1149с.
УМЛШ	Українська мова і література в школі. Науково-методичний журнал Міністерства освіти УРСР. – 1990.
УРЕ	Українська радянська енциклопедія: У 12 т. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1977 – 1985.
Чаб.	Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини: У 4 т. – Запоріжжя, 1992.
Черв.право	Червоне право. Двохтижневий орган народного комісаріату юстиції УРСР. – 1928.
Ш.	Шелудько І.М. Практичний словник виробничої термінології. – Харків: Рад. школа, 1931. – 110с.
Яв.	Яворницький Д.І. Словник української мови. – Катеринослав: Слово, 1920. – Т.1. – 412с.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мейе А. Общеславянский язык. – М.: Изд-во иностр.лит., 1951. – 491 с.
2. Sławski F. Zarys słowotwyrstwa prasłowianskiego // Słownik prasłowianski. – Wrocław. Warszawa. Krakow. Gdansk, 1974–1979. – T. I – III.
3. Vondrak W. Vergleichende slavische Grammatik. – Göttingen, 1906–1908. – B.1–2.
4. Токар В.П. Історія суфікса -к(а) в українській мові. – Дніпропетровськ, 1959. – 50 с.
5. Ковалик І.І. Категорія слов'янських демінутивів з суфіксом -иц-а (-іс-а) // Доповіді та повідомлення Львівського державного університету. – Львів: Вид-во Львівського університету, 1957. – Вип. 7. – Ч. 1. – С. 52-56.
6. Бевзенко С.П. Історична морфологія української мови. – Ужгород, 1960. – 416 с.
7. Словник української мови XVI – XVII ст.: У 4 вип. – Львів, 1997.
8. Босаківська Н.Л. Словотвірні варіанти назв осіб за родом діяльності або фахом // Культура слова. –Вип. 18. – К.: Наук. думка, 1980. – С.21–23.